

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäminen kolmesta kahteen vuoteen ja kotoutumislain nojalla kunnille maksettavien laskennallisten korvausten korvausajan vastaava lyhennys (kiintiöpakolaisten kohdalla neljästä kolmeen vuoteen) on lakiesityksen perustelujen mukaisesti lähinnä säästötoimi, eikä sen taustalla ole toimenpiteitä, joiden aidosti voidaan nähdä nopeuttavan kotoutumista. Kun tarve kotouttamistoimille ei ole vähentynyt, joudutaan kotouttamistoimia toteuttamaan jatkossa entistä enemmän kuntien omalla rahoituksella. Tässä tapauksessa leikkaus ei ole koko julkisen talouden säästö vaan kustannuksen siirtäminen valtiolta kunnille. Leikkaus heikentää kuntien rahoitusta samalla kun kuntien vastuut kotouttamisesta kasvavat.

On selvä, että rahoitusperiaate ei tässä esityksessä toteudu. Lyhentämällä kotoutumislain mukaisten korvausten enimmäis-aikaa kolmesta kahteen vuoteen ilman toimenpiteitä kotouttamisen tehostamiseksi siirretään käytännössä ”viimeinen kotouttamisvuosi” kunnan ja hyvinvointialueiden peruspalveluiden piiriin, korvausjärjestelmän ulottumattomiin. Kotouttaminen on kuntien lakisääteinen tehtävä, jota tulisi rahoittaa rahoitusperiaatteen mukaisesti täysimääräisesti, eikä sitä tässä tehdä. Voidaan karkeasti sanoa, että 1/3 tehtävästä jää nyt rahoittamatta.

Kuten Kuntaliitto on aikaisemminkin todennut, eivät laskennalliset korvaukset ole tähänkään saakka vastanneet kotouttamisesta kunnille aiheutuvia kustannuksia. Korvausajan lyhennys luo painetta tehostaa kotouttamistoimia lyhyemmällä aikajaksolla, mikä entisestään lisää tarvetta korvausten tasokorotuksille.

Siirtämällä yhä enemmän korvausosia laskennallisen korvauksen piiriin saavutetaan prosessietuja ja korvauksen maksuttaminen kunnille helpottuu. Samalla kunnat säästyvät hakemustyöstä näiden

korvausten osalta. Toisaalta kotouttajan näkö-kulmasta kotoutusajan lyhentäminen yhdistettynä laskennallisiin korvauksiin tarkoittaa, että kotoutumisjärjestelmä väistämättä jäykistyy ja tasapäistetään. Kotoutumisvaiheen aikana ja koto-palvelujen alla on yhä vaikeampi huomioida yksilöllisiä tarpeita. Tämä taas ajaa yksilöllisten tarpeiden omaavat ulkomaalaiset kuntien ja hyvinvointialueiden muiden palvelujen piiriin, joten tästäkin näkökulmasta osa kotoutumisesta viedään tulevaisuudessa peruspalveluiden piiriin.

Kuten esityksen perusteluissakin tunnustetaan, on korvausajan lyhentämisellä epäilemättä vaikutusta kuntien halukkuuteen myöntää kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille sekä kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saaville.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksesta (32 a §)

Lakiesityksessä annetaan kunnille ja työvoimaviranomaisille oikeus periä peruuttamatta jätettyjen tapaamisten tulkkauskustannukset asiakkaalta. Ennen kaikkea tämä mahdollisuuden on nähtävissä keinona muuttaa asiakkaiden suhteutumista sovittujen tapaamisten peruuttamiseen silloin, kun ilmenee esteitä tapaamisen toteutumiselle. Tässä mielessä uudistus on kannatettava. Suorat taloudelliset säästöt jäävät tältä osin kuitenkin pieniksi, kun otetaan huomioon, että maksun periminen ei tule kaikissa tilanteissa kysymykseen.

Tulkkauskustannusten osalta olisi hyvä tarkastaa valtakunnallisen kilpailutuksen ehtoja. Nyt tulkkauskustannuksia yritetään saada alas lisäämällä ulkomaalaisten omavastuuta peruuttamattomista ajoista. Käytännössä palveluiden piirissä olevat ulkomaalaiset ovat erittäin pienituloisia, eivät useinkaan pysty korvaamaan kunnille näitä kustannuksia. Uudistus uhkaa lisätä hallinnollista taakkaa ilman todellista vaikuttavuutta. Sen sijaan olisi perusteltua lisätä tulkkaussopimuksiin joustava peruutusehto seuraavan kilpailutuksen yhteydessä.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Kunnat ja hyvinvointialueet ovat velvoitettuja järjestämään alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleille henkilöille heidän tarvitsemiaan palveluja. Kyseessä on lapsen subjektiivinen oikeus. Tuen kohteena olevien henkilöiden yläikärajan laskeminen kahdella vuodella kohdistuu erityisesti lähellä yläikärajaa Suomeen tulleiden nuorten tukea leikkaavasti. Kysymys on volyyymiltaan pienestä leikkauksesta, jonka vaikutukset kohdistuvat rajattuun ryhmään henkilöitä ollen tämän ryhmän osalta merkityksellisiä.

Kiinnitämme huomiota, että esityksen nykytilaa ja sen arviointia koskevassa osassa kuvataan kuntien ja hyvinvointialueiden alaikäisten ilman huoltajia tulleiden aikuistumisen tukeen sisältyviä palveluita laveasti. Kuvausta selkeyttäisi, jos esityksessä todettaisiin esimerkiksi kuntien tehtäviä koskevissa kohdissa, että kotoutumista edistävillä palveluilla tarkoitetaan muun muassa kunnallisia peruspalveluita kuten varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluita. Kuntien osalta on epäselvästi ilmaistu, mitä lasten ja nuorten oikeudella tukeen tarkoitetaan.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

-

Muut huomiot

Suomi tulee jatkossa tarvitsemaan entistä enemmän työperäistä maahanmuuttoa. Mutta tarvitsemme myös toimia, joilla edistämme entistä vaikuttavammin jo täällä olevien ulkomaalaisten kotoutumista ja työllistymistä Suomessa. On kiinnitettävä entistä enemmän huomiota kotouttamistoimien vaikuttavuuteen ja toimiin, joilla varmistetaan kaikkien maahanmuuttajaryhmien osallistuminen kotouttamistoimiin (esim. lapsia kotona hoitavat äidit). Julkisen talouden säästöt tässä tehtäväkentässä syntyvät hyvän onnistumisen kautta pitkällä aikavälillä maahanmuuttajien työllisyysasteen kohoamisen ja vahvemman yhteiskuntaan integroitumisen hyötyjen kautta.

Huovinen Jarkko
Suomen Kuntaliitto